

Englandskrigen i Agger

Fag:

Historie, dansk, matematik

Klassetrin: Overbygningen (7.-10. Klasse)

Årstid: Hele året.

Kort om forløbet:

Eleverne skal arbejde med udgangspunkt i en dramatisk hændelse, som har fundet sted i Agger. Begivenheden dækker over begreberne: *krig – fred* og omfatter Englandskrigen (1811).

Formål:

Eleverne arbejder med fæstningsværker langs vestkysten og får forståelse for betydningen af skansebyggeriet.

Sted:

Agger, ved havet.

Forberedelse:

Læreren må sørge for, at baggrundsteksten er læst inden besøget. Teksten findes i to udgaver af forskellig sværhedsgrad (bilag 1a og 1b).

Teksten printes og lamineres, så der er et ark/ to elever, og medbringes.

Vil man arbejde med de gamle måleenheder (bilag 2), er det en fordel at børnene har hørt om det inden opgaven stilles.

Læreren kan læse om skanser her: <http://www.fortidsmindeguide.dk/Lushage-Skanser.nt005.0.html> og her:

http://fortidsmindeguide.dk/fileadmin/fortidsmindeguide/grafik/fm_guide/PDF_Udskrifter/42_Ryes_Skanser.pdf

Hvad skal du bruge:

Målebånd/tommestok, notatblok, laminerede tekststykker.

Opgavearket (bilag 2) printes og lamineres.

Hvor lang tid tager undervisningen:

Ca. 2 timer

Museet for Thy og Vester Hanherred

Sådan gør du:

Byg en skanse (bilag 2)

Først læses/fortælles om bombardementet af Agger i 1811. Det var måske gået anderledes, hvis der havde været en skanse med en kanon. Derfor vil vi bygge én! Ved hjælp af sten markeres omridset af en skanse, der vender ud mod havet. I virkeligheden bestod skansen af lave volde, som man kunne ligge i skjul bagved. Skansen skal være 100 alen lang (en alen svarer til ca. 63 cm) og have en bredde på 10 alen. Ved hver ende peger skansen skråt bagud i en længde af 20 alen.

Skanserne var forsynet med én eller flere kanoner. Kig på kanonen, som står ved signalmasten. Mål den indvendige diameter på løbet og find sten, der nogenlunde kan passe som kanonkugler, selv om de ikke er helt runde. Stenene stables i pyramideform på skansen.

I Agger var der ingen skanse. Derfor lykkedes det heller ikke i 1811 for kystmilitseren at hindre bombardementet. Kystmilitseren bestod af folk, som boede i omegnen, og de havde kun rifler og primitive stikvåben. De øvede sig i at ramme med deres våben. Prøv jeres egen træfsikkerhed med små sten som kasteskyts. Sæt en pind op uden for skansen i passende afstand og prøv at ramme den!

Skriv en avisartikel om Chresten Grøns beskydte hus.

Signalstationen i Agger med kanon.

Fiskerhuset i Agger står med gammelt inventar og er åbent for besøgende om sommeren. Her kan man se, hvordan huse var bygget og indrettet i Thy ”i gamle dage” – også på englandskrigenes tid.

Baggrund:

Efter bombardementet af København i 1807 var englænderne forhadte i Danmark. Amtmanden i Thisted Amt omtalte dem således i 1807 som ”Verdens Tyranner, Engellænderne, dette Folk, der endnu ikke var mættet af Blod”. Thy havde en vigtig placering for udførsel af korn til Norge under krigen. Derfor fik amtmanden bygget skanser i Klitmøller, Vigsø og Thorup Strand for at beskytte udskeibningen af korn. De første skanser blev bygget i 1808 og blev udbygget 1811.

Med krigen i 1848-50 og 1864 svungede antipatien over til at omfatte det tyske/prøjsiske.

Hele teksten til amtmand Fayes opråb kan findes i ”Historisk Aarbog for Thisted Amt” 1937 s. 338-42 (findes på www.thistedmuseum.dk under Historisk Årbog).

Bombardementet er også beskrevet i artiklen ”Fra Agger for hundrede Aar siden” i Historisk Årbog 1926 (årbøgerne findes på museet hjemmeside www.thistedmuseum.dk).

Fælles mål 2 (uddrag):

Historie efter 6. Klassetrin:

- kunne påvise udenlandsk indflydelse på udviklingen i Danmark på erhvervsmæssige og kulturelle områder
- kende betegnelser for tidsepoker og kunne placere dem i en absolut kronologisk sammenhæng
- selv formulere historiske fortællinger og selv etablere historiske scenarier på baggrund af erhvervet viden

Matematik efter 6. Klassetrin:

- afkode og anvende matematiske symboler, herunder variable og enkle formler samt oversætte mellem dagligsprog og symbolsprog (symbolbehandlingskompetence)
- arbejde individuelt og sammen med andre om praktiske og teoretiske problemstillinger, problemløsning samt øvelser

Forslag til videre arbejde:

Eleverne kan arbejde videre med Københavns befæstning, voldene og byudviklingen. Man kan også tage emner som Maginotlinien og tyskernes bunkerbyggeri op. Om perioden findes elev - litteratur i "Ny historie for Ottende", Gyldendal Undervisning 2000, pp 38-43

Eleverne kan læse uddrag af Henrik Ibsens: Terje Vigen.

Kontaktinformation:

www.thistedmuseum.dk

Svend Sørensen [thistedmuseum@mail.tele.dk]

Forfatter:

Svend Sørensen

Keywords:

Københavns bombardement, Englandskrigen, fjendebilleder, kanoner, Agger.

Supplerende materiale:

1956 Bombardement af Vestervig Kirke af E. Toft

<http://www.thistedmuseum.dk/Historisk%20Årbog/Årgang%201956/Toft,%20E.%20'Bombardementet%20af%20Vestervig%20Kirke.pdf>

1957 Thy i Fjendevold Svenskekrigen i Agger og ved Nabe af P.L. Hald

<http://www.thistedmuseum.dk/Historisk%20Årbog/Årgang%201957/Hald,%20P.L.%20Thy%20i%20Fjendevold.pdf>

Museet for Thy og Vester Hanherred

Baggrundstekst (bilag 1a)

Læs teksten

Sæt streg under de ord I ikke forstår.

Slå ordene op – brug eventuelt www.wikipedia.dk, og skriv deres betydning

Læs teksten igen

Engelsk angreb i Agger i 1811

Tekst af Svend Sørensen fra bogen Nordjylland under Englandskrigen:

For året 1811 har vi kendskab til tre episoder, én ved Agger, én ved Thorup Strand og én ved Klitmøller. Den første er et eksempel på, at englænderne ikke altid kom med fjendtlige hensigter. Det begyndte ved middagstid den 9. maj, da der fra sydvest kom to engelske brigger, som udsatte to barkasser, hvoraf den største havde omtrent 50 mand. Da de nærmede sig Vester Agger, samlede befalingsmanden en snes kystvogtere med skarpladte geværer. Det fik barkasserne til at vende om, men lidt senere blev der udsat en jolle under hvidt parlamentærflag med en løjtnant og fem matroser. Jollen kom tæt til land og fik kontakt med kystmilitsen. Det blev givet besked på, at kaptajnen ønskede seks mand ombord med fisk, som de ville få betaling for. Dette blev nægtet, og jollen måtte vende tilbage med uforrettet sag. Afslaget fortørnede kaptajnen på den mindste brig, der begyndte at skyde ind over Agger. I den stille, østlige vind kunne briggen gå tæt til revlerne, og kanonaden stod på fra kl. 1 til kl. 3 om eftermiddagen. Derefter søgte briggen ud til den anden, og de sejlede begge nordpå.¹

Agger og Aalum slap billigt ved bombardementet, der udrettede skader på plankeværk o.l. Omtrent 100 kugler blev skudt ind over Agger, men Chresten Grøns hus i Vester Agger var det eneste hus, der blev alvorligt beskadiget. Han lå sammen med sin kone og sov middagssøvn, da de blev vækket ved en forfærdelig molør. Da han kom ud i bryggerset, lå der en kanonkugle på gulvet. Det viste sig, at den var gået gennem taget og havde slået tre tagspær i stykker og beskadiget noget fiskegarn. Senere er der fundet mange kanonkugler mellem Agger og Tåbel, men mange af kuglerne slog ned i Ørum Sø. ”Kystmilicen viste ved denne Affaire et uforsagt Mod,” skrev Pretzmann, da han dagen efter sad i Sejersbøl og udfærdigede sin rapport. Skaden ved bombardementet af Agger og Aalum blev opgjort til 22 rigsdaler og 32 skilling, som blev udbetalt til de skadelidte.

Bilag 1b

Læs teksten

Sæt streg under de ord I ikke forstår.

Slå ordene op – brug eventuelt www.wikipedia.dk, og skriv deres betydning

Læs teksten igen

Det engelske angreb

Danmark var i krig mod England, og havde tabt det meste af sin stolte flåde til dem. Man havde i Danmark lavet en kystmilit, en slags frivillige soldater, der skulle beskytte kysten mod angreb fra englænderne. Men englænderne kom ikke altid med fjendtlige hensigter.

Den 9. maj 1811 kom der to engelske skibe til Agger. Man kunne ikke sejle helt ind, men satte to store robåde i vandet. Englænderne ville købe fisk af danskerne, men danskerne ville ikke sælge englænderne noget.

Kaptajnen på det mindste engelske skib blev så fortørnet over dette, at han begyndte at skyde med sine kanoner ind over Agger, og kanonaden stod på fra kl. 1 til kl. 3 om eftermiddagen. Derefter søgte skibet ud til det andet, og de sejlede begge nordpå.

Agger og Aalum by slap billigt ved bombardementet, der udrettede skader på plankeværk o.l. Omtrent 100 kanon kugler blev skudt ind over Agger, men Chresten Grøns hus i Vester Agger var det eneste hus, der blev alvorligt beskadiget. Han lå sammen med sin kone og sov middagssøvn, da de blev vækket ved en forfærdelig ballade. Da han kom ud i bryggerset, lå der en kanonkugle på gulvet. Det viste sig, at den var gået gennem taget og havde slået tre tagspær i stykker og ødelagt noget fiskegarn. Senere er der fundet mange kanonkugler mellem Agger og Tåbel, men mange af kuglerne slog ned i Ørum Sø.

Skaden ved bombardementet af Agger og Aalum blev opgjort til 22 rigsdaler og 32 skilling, som blev udbetalt til de skadelidte.

Bilag 2, matematik:

Der findes en lang række forskellige måleenheder, der er blevet brugt i Danmark i ældre tid, f.eks. alen, favn og fod som afstandsmål. I sø- og luftfart bruger man stadig i mange sammenhænge måleenheden fod og hastighedsmålet knob.

1 favn (3 alen)	1,884 m
1 alen (2 fod)	0,628 m
1 fod (12 tommer)	314 mm
1 tomme	26,14 mm

I opgaven kan der arbejdes med at udmåle skansen både i elevernes fødder, deres alen og siden i meter for at få en fysisk fornemmelse af forskellene.

Eleveopgave:

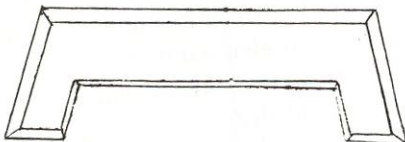
Vi skal bygge en skanse til forsvar af kysten. I gamle dage regnede man i ”alen”, det er længden af en underarm.

Hvor lang er din underarm? Mål det med et centimetermål.

Skansen skal være 100 alen lang – hvor langt er det?

1 alen = 0,628 meter

Det er svært at måle så langt med et målebånd. Hvordan kan vi ellers afsætte afstanden?

Skanse. Model af Svend Sørensen

Bilag 3.

Prøv at kaste til mål.

Hold af ca 3 elever / pind

Sæt en pind i sandet. Tegn en cirkel rundt om pinden med en radius på 30 cm.

Saml selv 6 håndstore sten.

Gå 5 skridt baglæns

I skal skiftes til at kaste mod pinden. Når du rammer i cirklen, tager du et skridt baglæns.

Hvem kommer længst væk?
